

1. Az alábbi szövegrészek segítenek felidézni a romantika esztétikai-poétikai jellemzőit. Olvassátok el a bekezdéseket! Értelmezzétek őket szóban, idézzétek fel tudásotokat a romantikus líráról! Megállapításaitokhoz társítsatok konkrét műveket a magyar és világirodalomból!
- „Minden költészet megszakítja megszokott állapotunkat, a közönséges életet, majdnem úgy, mint az álom, hogy megújítson, s ezzel életérzésünket mindig frissen tartsa.” (Novalis, Töredékek)
- „A fő cél ugyanis, amit e költeményekben kitűztem, az volt, hogy a mindennapi életből válasszam ki az eseményeket és a helyzeteket (...); egyúttal pedig az, hogy a képzelettel kissé kiszínezzem azokat, miáltal az elme szokatlan megvilágításban látja a köznapi dolgokat; továbbá és mindenekelőtt pedig az, hogy ezeket az eseményeket és helyzeteket érdekessé tegyem oly módon, hogy felkutatom bennük – híven, bár nem hivalkodón – természetünk ősi törvényeit: főképpen ami azt a módot illeti, ahogyan felindult állapotban társítjuk a képzeteket.” (W. Wordsworth, Előszó a Lírai balladákhoz)
- A romantikus költők olyan lírai beszédmód megteremtésére törekedtek, amely nem ábrázolja a világot, hanem a művészi szellem belső tartalmaiból maga teremti meg a világot.

CHARLES BAUDELAIRE

Költői beszédmódjának modernsége a korábbi (romantikus) kezdeményezések kiteljesedése: helye a romantika és a szimbolizmus között jelölhető ki.

Romantikus jegyek

- szépségkultusz
- a művészet a végtelen keresése
- az elátkozott költő szerepe (spleen: fásult unalom)
- a metaforikus képalkotás a lírai beszédmódot meghatározó poétikai eljárás
- az Én középpontba helyezése – a szubjektum minél teljesebb, korlátatlan megjelenítése: gyakori a közvetlen személyesség, életrajzi vonatkozások, konkrét vershelyzetek felbukkanása

Modernsége

- a szubjektum versbeli szerepének átalakulásában ragadható meg: a lírai én lényegesen absztraktabb karakterű
- így a versbeszéd elvontabb, nem egy adott élethelyzetet, hanem a léthez való általános viszonyulást ragadja meg
- verseinek szigorú megalkotottsága ellentétben áll a romantikus felfogással, mi szerint az élmény első, kiáradó-formaalkotó megfogalmazása után igazítani a versen már meghamisítása annak
- az általa használt metaforák, allegóriák transzcendens jelöltje közelebből már nem határozható meg, mint az alteritás transzcendens irányultságú korszakaiban: a romantikában már kétségessé váló (ld. magánmítoszok) kollektíven rögzített tartalmak Baudelaire-nél végképp elbizonytalanodnak
- élesen eltérő olvasatok is érvényesek lehetnek: egyrészt a transzcendencia megragadásának igényét emelhetik ki, amivel a nyelvi jelölők nyelven túli valóságvonatkozásait hangsúlyozzák másrészt versei megközelíthetők a transzcendens jelöltek tagadását kiemelve: ez a szöveg önmagára visszautaló jellegét emelik ki

- a művészi alkotás legfontosabb követelményének a természet meghaladását tartotta: a képzelet számára magasabb minőséget képvisel, mint a természet. Nem a rejtett létezőt tárja fel, hanem korábban nem létezőt hív életre
- *A Romlás virágai* verseit Baudelaire gondosan megtervezett cikluskompozícióba rendezte, a kötet így létrejövő nagyobb léptékű szerkezete maga is jelentést hordoz; e kötetkompozíció is mintát ad a modernség későbbi költőinek

2. Romantikus vagy modern?

A Romlás virágai kötet alábbi két versének azonos a témája: „a szépség”.

Az első költemény inkább romantikusnak, a második inkább modernnek mondható.

a) Olvasd el a verseket!

b) Venn-diagram kitöltésével igazoljátok az állítást: [Baudelaire-nél] „a költői önértelmezés, valamint a versek poétikai megoldásai számos romantikus párhuzamot mutatnak.” (Gintli Tibor)!

TALÁLKOZÁS EGY ISMERETLENNEL	Himnusz a szépséghez
A kába utcazaj vad hangokat vetélt. Mély gyászban karcsu hölgy, arcán szent szenvedéssel suhant egyszerre el előttem, lusta kézzel emelve ringatón a fodrot és szegélyt. Nemes, nagy, ideges, lába szobor... Előre görbedve, mint külön, ittam én, elbűvölt, a kába mézet és a gyilkoló gyönyört szeméből, mely fakó ég s viharok szülője. Egy villám... s újra éj! - Óh, illanó csoda, kinek tekintete lelkem újjászülötté igézte - az örök időn látlak-e többé? Másutt - óh messze majd! Későn! Talán <i>soha</i>... Mit sejtem, merre szállsz? Mit sejtéd, merre bolygok? Te, kivel - s tudad ezt! - lehettem volna boldog!	Mennyeknek méhe szült vagy bús gyeheenna téged, Óh, Szépség? A szemed egyként tud ontani Égi s pokoli fényt, jótéteményt és vétet, S bízvást lehet a bor másának mondani. Szemedben őrzöd a napnyugtát és a hajnalt, Illatos vagy, miként a felhős estelek, Csókod varázsital, és amfora az ajkad, Melytől gyáva a hős, és bátor a gyerek. Küldött fekete mély vagy ég csillagtetői? Szoknyád után a Sors kullog, mint hű kutyád; Szesélyes kezeid Jó és Rossz magvetői, Mindent kormányozol, s ajkad választ nem ad. A holtakon tiporsz, Szépség, gúnyt göggel űzve, S nem megvetett diszed a Szív Borzalma sem; A Gyilkosság is ott táncol, csípődre fűzve, Kedvenc ékszereid között, szerelmesen. Láng vagy, s az elvakult lepkék feléd repesve Elégnek reszketőn, s mondják: Áldott a láng! A hő szerelmesek édes párjukra esve Sírjukat ölelik, bús haldoklók gyanánt, Ég küld-e vagy pokol, mindegy, minek is kérdem? Óh, Szépség, csodaszörny, rémítő, üde, szent! Csak szemed, mosolyod, lábad tárja elébem Az imádott, soha nem ismert Végtelent! Légy Isten angyala vagy a Sátán szirénje, Mit bánom! Bársonyos tündér szemmel ha kelsz, Úrnőm, egyetlenem, óh, illat, zene, fény te, Enyhül a rút világ, s könnyűl a lomha perc!

3. A szimbolizmus poétikájának lírai kifejezése

a) Olvasd el *A Romlás virágai* egyik programadó versét, a Kapcsolatok címűt!

KAPCSOLATOK

Templom a természet: élő oszlopai
időnkint szavakat mormolnak összesűgva;
Jelképek erdején át visz az ember útja,
s a vendéget szemük barátként figyeli.

Ahogy a távoli visszhangok egyberingnak
valami titkos és mély egység tengerén,
mely, mint az éjszaka, oly nagy, és mint a fény,
egymásba csendül a szín és a hang s az illat.

Vannak gyermeki húst utánzó friss szagok,
oboa-édesek, zöldek, mint a szavannák,
- s mások, győzelmesek, romlottak, gazdagok,

melyek a végtelen kapuit nyitogatják,
mint az ámbra, mosusz, tömjén és benzoé:
test s lélek mámora zeng bennük ég felé.

Szabó Lőrinc fordítása

Vizsgáld a vers

b) versformáját;

c) beszédhelyzetét;

d) szóképeit;

e) mi a véleményed az alábbi kettő értelmezési lehetőségről?

egyik	másik
Hogyan értelmezhető a versbeli „ <i>titkos és mély egység</i> ” és „ <i>végtelen</i> ” fogalma a következő szöveghelyek kiemelésével: • Kapcsolatok • „<i>Templom a természet</i>” • „<i>élő oszlopai/ időnkint szavakat mormolnak összesűgva</i>” • „<i>a vendéget szemük barátként figyeli</i>” • „<i>a távoli visszhangok egyberingnak/ valami titkos és mély egység tengerén</i>” • „<i>test s lélek mámora zeng bennük ég felé</i>”	Hogyan értelmezhető a versbeli „ <i>titkos és mély egység</i> ” és „ <i>végtelen</i> ” fogalma a következő szöveghelyek kiemelésével: • „<i>Jelképek erdején</i>” (az eredeti francia szövegben „<i>erdőin</i>”) • „<i>valami titkos és mély egység tengerén, mely, mint az éjszaka, oly nagy, és mint a fény, / egymásba csendül a szín és a hang s az illat</i>” • „<i>Vannak (...) friss szagok, (...) s mások (...)</i>” És az utolsó előtti sor illatanyag-felsorolása („ <i>tömjén és benzoé</i> ”) is folytatható lenne, tehát a felsorolásoknak (amelyek soha nem keltik a teljesség képzetét, hiszen mindig van valami, ami kimaradt belőlük) nagy szerep jut a versben.

4. Szimbolista poétika más lírai művekben

Olvasd el a következő versrészleteket! Teremts kapcsolatot a szövegek és a Baudelaire-vers között! Megállapításaidat rögzítsd is néhány mondatban!

*(...) Zenét minékünk, muzsikát!
Legyen a vers egy meg nem álló
lélek, mindig új vágyba szálló,
mely új egekbe ugrik át.*

*Egy jó kaland legyen dalom,
hajnalban, az ideges szélben
mentákra üljön észrevétlen... (...)*

(Paul Verlaine: *Költészettan* – Kosztolányi Dezső fordítása)

A SZÓ ALKÍMIÁJA

*Végül, ó boldogság, ó, értelem, elhárítottam az égről az azúrt, mely feketeségből támadt, s
éltem, arany szikrája a természet fényes tűzének. Örömben a lehetőségig téveteg és hóbortos
kifejezést vettem föl:*

*Megvan, újra éltet!
Mi? – az örökélet.
Tenger s nap öléen egy
lángba forr..*

*Halhatatlan lelkem,
áld a szavadat,
bár az éj kietlen,
s tűzben ég a nap.*

*Jó az embereknek
mértékét levetned,
törtessen a had!
Szállsz te már, magad...*

(Arthur Rimbaud: *Delíriumok* – Rónay György fordítása)